

## FIȘA DISCIPLINEI

DISCIPLINA: ISTORIA BISERICESCĂ UNIVERSALĂ

Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță

---

### I. FINALITĂȚI

1. Definirea *Istoriei Bisericești Universale* în contextul istoriografiei generale actuale și al celorlalte discipline istorice teologice;
2. Cunoașterea istoriei Bisericii creștine pentru a putea răspunde la provocările lumii actuale;
3. Formarea și dezvoltarea conștiinței istorice în spiritul dialogului și al dragostei creștine.

### II. OBIECTIVE SPECIFICE

1. Precizarea specificului și a contribuției disciplinei *Istoria bisericească universală* în cadrul general al studiului teologiei ortodoxe;
2. Definirea raportului dintre uman și divin în istoria Bisericii;
3. Evidențierea raportului dintre tradiție și înnoire în istoria Bisericii;
4. Precizarea liniilor de demarcație între istoriografia laică și cea religioasă;
5. Identificarea marilor direcții ale gândirii teologiei creștine;
6. Cunoașterea evoluției evenimentelor majore din viața Bisericii în raportul lor de la cauză la efect;
7. Evidențierea rolului formator al unor personalități istorice motivate din credința lor creștină;
8. Însușirea unei cunoașteri cât mai obiective a deciziilor unor instanțe bisericești din trecut, valabile și astăzi;
9. Formarea unei conștiințe istorice ca bază de dialog între diferite tradiții culturale sau religioase;
10. Însușirea cunoștințelor necesare pentru orientarea corectă în domeniul istoriografiei ecclesiastice actuale.

### III. Modalități de realizare:

1. Prezentarea izvoarelor, analiza lor critică, discuția informațiilor culese, dezbaterea, identificarea rezultatelor obținute

**IV. Evaluarea studenților:**

1. Evaluarea parțială (formativă), cu măsuri de ameliorare, realizată prin aprecierea răspunsurilor orale.
2. Evaluarea finală (sumativă - cumulativă), realizată prin examen (colocviu) și întocmirea unor lucrări de cercetare.

**V. Tematica prelegerilor:****Anul I, semestrul I:****I. Definirea Istoriei Bisericești Universale ca disciplină de studiu astăzi**

1. Obiectul, definiția, denumirea, scopul, importanța, împărțirea, izvoarele și metoda Istoriei Bisericești Universale.
2. Starea lumii greco-romane și iudaice la apariția Creștinismului.

**II. Întemeierea și organizarea Bisericii creștine**

3. Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, în *izvoarele antice* (creștine, iudaice și *profane*).
4. Întemeierea Bisericii. Activitatea Sfinților Apostoli. Activitatea misionară a Sfântului Apostol Pavel

**III. Persecuțiile împotriva creștinilor din partea autorităților romane**

5. Persecuțiile. Cauzele generale. Legislație, procedură, pedepse. Persecuțiile până la împăratul Comod (64-192).
6. Persecuțiile de la Septimiu Sever până la Dioclețian și urmașii lui

**IV. Biserica creștină pe parcursul primelor trei secole**

7. Evoluția raporturilor Creștinismului cu păgânismul. Cultul martirilor. Acte martirice.
8. Răspândirea Creștinismului în primele trei veacuri.
9. Erezille iudaizante, iudeo-gnosticiei, Simon Magul. Gnosticismul sirian și Maniheismul.
10. Începuturile învățământului creștin. Școlile catehetice. Începuturile monahismului.

**V. Biserica creștină în epoca împăratului Constantin cel Mare**

11. Constantin cel Mare și Creștinismul.
12. Politica religioasă a urmașilor împăratului Constantin cel Mare.

13. Organizarea bisericească până în secolul al VI-lea. Sistemul mitropolitan. Patriarhatele.

14. Răspândirea creștinismului în Răsărit și Apus în secolul al IV-lea.

### **Anul I, semestrul II:**

#### **I. Situația Bisericii în perioada Sinoadelor Ecumenice**

1. Politica religioasă a împăraților bizantini din secolul al IV-lea până în secolul al VIII-lea.
2. Arianismul. Sinodul I Ecumenic.
3. Frământările și sinoadele ariene după Sinodul I Ecumenic.
4. Erezia pnevmatomahilor. Apolinarismul. Sinodul al II-lea Ecumenic.
5. Nestorianismul. Sinodul al III-lea Ecumenic.
6. Monofizismul. Sinodul al IV-lea Ecumenic.
7. Tulburările produse de nestorianism și de monofizism.
8. Formarea Bisericilor vechi orientale.
9. Controverse origeniste. Sinodul al V-lea Ecumenic.
10. Monotelismul. Sinodul al VI-lea Ecumenic.
11. Sinodul Qvinisext.
12. Iconoclasmul. Sinodul al VII-lea Ecumenic. Restaurarea definitivă a cinstirii sfintelor icoane.

#### **II. Dezvoltarea culturii și a misiunii Bisericii în secolele VIII-XI. Cauzele Schismei**

13. Popoare creștinate în Apus: germani, anglo-saxoni și scandinavii. Popoare creștinate de Bizanț. Activitatea Sfinților Chiril și Metodie.
14. Cauzele Schismei. Disputa dintre patriarhul Fotie și papa Nicolae I. Schisma cea Mare.

### **Anul II, semestrul I:**

#### **I. Biserica Apuseană în secolele XI-XV și relațiile ei cu Biserica Răsăriteană**

1. Situația generală în Apus la începutul mileniului II creștin.
2. Cruciadele și consecințele acestora.
3. Încercări de unire dintre Răsărit și Apus până la începutul secolului al XV-lea. Conciliul de la Ferrara-Florența.

#### **II. Apariția și răspândirea Reformei protestante**

4. Pre-reformatorii: John Wycliff. Jan Hus. Girolomo Savonarola.

5. Cauzele și contextul apariției Reformei. Martin Luther. Apariția și răspândirea lutheranismului. Biserica Evanghelică de la Reformă până astăzi.
6. Jean Calvin. Apariția și răspândirea calvinismului. Biserica Reformată de la Reformă până astăzi.
7. Reforma în Anglia. Biserica Anglicană până astăzi.
8. Apariția și răspândirea confesiunilor derivate din reforma protestantă (*Anabapțiștii, Bapțiștii, Metodiștii, Herannahuterii, Quakerii*)
9. Relațiile Bisericii Ortodoxe cu protestantismul până în secolul al XIX- lea.

### **III. Atitudinea Bisericii Romano-Catolice față de reforma protestantă**

10. Reforma Catolică și contrareforma. Ordinul Iezuiților.
11. Conciliul de la Trident și consecințele lui.

### **IV. Biserica Apuseană în epoca modernă și contemporană**

12. Conciliul I Vatican. Apariția Bisericii Vechi-Catolice.
13. Conciliul II Vatican. Biserica Romano-Catolică astăzi.
14. Relațiile Bisericii Ortodoxe cu Biserica Romano-Catolică. Uniaticismul.

## **Anul II, semestrul II:**

### **I. Situația generală a Bisericilor Ortodoxe din secolul al XI-lea până astăzi**

1. Situația generală în Răsărit la începutul mileniului al II-lea creștin
2. Patriarhia Ecumenică (de la 1054 până astăzi).
3. Patriarhia Alexandriei (din secolul al XI-lea până astăzi)
4. Patriarhia Antiohiei (din secolul al XI-lea până astăzi)
5. Patriarhia Ierusalimului (din secolul al XI-lea până astăzi).
6. Biserica Ortodoxă Rusă (din 988 până astăzi)
7. Biserica Ortodoxă Sârbă (din secolul al XI-lea până astăzi)
8. Biserica Ortodoxă Bulgară (din secolul al XI-lea până astăzi)
9. Biserica Ortodoxă Georgiană (din secolul al XI-lea până astăzi)
10. Arhiepiscopia Ciprului, Biserica Ortodoxă a Greciei și Biserica Ortodoxă a Albaniei.
11. Biserica Ortodoxă din Polonia și Biserica Ortodoxă din Cehia și Slovacia

### **II. Cultura și dezvoltarea Bisericii Ortodoxe în epoca modernă și contemporană**

12. Monahismul în Răsărit în mileniul II. Muntele Athos. Isihasmul. Paisianismul.
13. Conferințele panortodoxe. Pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. Biserica Ortodoxă și Mișcarea Ecumenică.
14. Configurația actuală a creștinismului.

*Bibliografie selectivă*

1. AHRWEILER, HÉLÈNE, *Ideologia politică a Imperiului Bizantin*, traducere de Cristina Jinga, postfață de Nicolae Șerban Tanașoca, București, Editura Corint, 2002;
2. BĂBUȘ, Pr. Emanoil, *Introducere în Istoria Bisericească Universală*, Editura Sophia, București, 2002, 326 p;
3. BĂNESCU, NICOLAE, *Istoria Imperiului Bizantin*, (vol. I: Imperiul creștin și asaltul invaziilor, 313 – 610), (vol. II: Imperiul bizantin clasic, 610-1081), Ediție îngrijită de Prof. Dr. Tudor Teoteoi, București, Editura Anastasia, 2000-2003.;
4. BENGA, PR. Daniel, *Marii reformatori luterani și Biserica Ortodoxă: contribuții la tipologia relațiilor luterano-ortodoxe din secolul al XVI-lea*, București, Editura Sophia, 2003;
5. BODOGAE, Teodor, *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003;
6. BOSSY, John, *Creștinismul în Occident (1400 – 1700)*, traducere din engleză de Dorin Oancea, București, Editura Humanitas, 1998;
7. BREHIER, Louis, *Civilizația bizantină*, traducere din limba franceză de Nicolae Spinescu, București, Editura Științifică, 1994;
8. CHIFĂR, Pr. Nicolae, *Istoria creștinismului*, 4 vol., Editura Trinitas, Iași, 1999-2005.;
9. COMBY, Jean, *Să citim istoria Bisericii*, 2 vol., traducere de Mihaela Voicu și Mariana Petrișor, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 1999-2001, 171 p. + 239 p.
10. DRĂGOI, Pr. Eugen, *Istoria creștinismului în date*, Episcopia Dunării de Jos, Galați, 2004.p.
11. GABOR, Pr. Dr. Adrian, *Biserica și Statul în primele patru secole*, Editura Sophia, București, 2003
12. GABOR, PR. ADRIAN, *Biserica și Stat în timpul lui Teodosie cel Mare*, București, Editura Bizantină, 2004. .
13. HERTLING, Ludwig S.J., *Istoria Bisericii*, ediție îngrijită și traducere de Pr. Prof. Dr. Emil Dumea, Editura Ars Longa, Iași, 2001, 671 p.
14. IONIȚĂ, Viorel, *Hotărârile întrunirilor panortodoxe din 1923 până în 2009 – Spre Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe*, Editura Basilica, București, 261 p.
15. LEB, Ioan Vasile, *Biserica creștină în mileniul al doilea*, în vol. "Credință ortodoxă și viață creștină", Sibiu, 1992, p. 97-130.
16. MARROU, Henri-Irénée, *Biserica în antichitatea târzie 303-604*, Editura Universitas, București, 1999
17. POPESCU, Teodor M.; BODOGAIE, Pr. Teodor; STĂNESCU, George Gh., *Istoria bisericească universală*, 2 vol., Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1956.

18. RĂMUREANU, Pr. Prof. Dr. Ioan, *Istoria bisericească universală*, ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, 654 p.
19. RĂMUREANU, Pr. Prof. Dr. Ioan; ȘESAN, Pr. Prof. Dr. Milan ; BODOGAE, Pr. Prof. Dr. Teodor, *Istoria Bisericească Universală*, 2 vol., Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1987-1993, 604 p. + 606 p.
20. REMETE, George, *Contribuții la studiul Istoriei Bisericești Universale*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2001.